
NYTT OM RUNER

Meldingsblad om runeforskning



Nr. 17

2002 (publ. 2004)

ISSN 0801-3756

Nyregistreringer 2001 fra Hamarkaupangen

I 2001 fikk Runearkivet melding om tre tidligere uregistrerte runeinnskrifter på gjenstander i de arkeologiske samlingene ved Hedmarks-museet og Domkirkeodden. Det dreier seg om et fragment av et ribbein og to blyplater. Funnene kan ikke dateres nærmere enn til middelalder.

A368 HAMARKAUPANGEN RIBBEIN

Innskriften er risset inn i den ene breidsiden av et $77 \times 17 \times 8,5$ mm stort ribbein (HKH 7281) funnet i fyllmasser under utgravning utenfor en av de større steinbygningene i bispegårdsanlegget i 1990. Ribbeinet er delvis brukket og delvis avskåret i begge ender. Runene er ca. 15 mm høye.

Det er ingen runerester til venstre for første fullstendig bevarte rune. Ordskilletegnet består av tre snitt.



Etterfølgende rune har en delvis dobbelt-

beltskåret diagonal kvist oppover til høyre som krysser staven, og det som ser ut til å være et tilfeldig riss som krysser denne. Runen leses som usikker **k**. I høyre bruddkant er det rester etter en stav med en dobbeltbeltskåret kvist diagonalt oppover til høyre for staven litt nedenfor midten. Muligens har dette vært en **p** eller **f**, eller en **k** (**g**) med meget lavt plassert kvist. Innskriften kan translittereres: **illan:ku?**—. Det første ordet passer formelt med akk. sg. m. av adjektivet *illr* 'ill, vond'. Det følgende ordet er ikke fullstendig bevart, og ut fra runerestene er det umulig å si sikkert hva dette kan være. Muligens er det et substantiv i akkusativ som adjektivet *illan* står til. En tolkning av dette som *Guð* m. er mulig, men innholdsmessig lite sannsynlig. Andre rene spekulasjoner kunne være akk. *kufi* 'grov, vid (munke)kappe', *kuklara* 'trollmann' eller *kúk* av mno. *kúkr* m. 'kukk, penis' (belagt i runeinnskrift 4 fra Starigard/Oldenburger).

A369 HAMARKAUPANGEN BLYPLATE 1

Blyplate HKH 7442 ble funnet ved overflateregistrering på et jorde sentralt på kaupangen i 1986. Den utgjøres av en opprinnelig rektangulær

plate som er brettet inn fra hver ende mot den ene flaten slik at den måler $18,5 \times 17 \times 4$ mm. Innskriften som nå er synlig på utsiden, har opprinnelig vært risset i to linjer på den rektangulære platens ene side før platen ble brettet. Mest sannsynlig finnes det runer på platens innside også da enkelte riss kan skimtes der denne flaten er synlig. Runene er 7–11 mm høye. Innskriften er sterkt skadet av en rekke merker og avskallinger i overflaten, og det er umulig å gi noen sikker lesning, langt mindre noen tolkning av innskriften. Tegningen viser blyplaten slik den kunne framstått utbrettet.



A370 HAMARKAUPANGEN BLYPLATE 2

Blyplate HKH 7498 ble funnet på stranden ved kaupangen i 1994. Platen, som måler $23 \times 20 \times 1$ mm, er avbrukket i venstre kant, og muligens også i høyre. Det er runer på begge sidene – den ene (a) med kun fire høye runer (ca. 23 mm) og den andre (b) med lavere runer (9–13 mm) fordelt i to linjer atskilt med en strek.



a) —spir—



b1) —?ituss—

b2) —um??—

A-sidens første rune, s, er trolig punktert. Tredje rune har et dypt kutt øverst på staven som må være en skade. Rune 4 er en åpen r, der den øvre kvisten bare så vidt bøyer innover mot staven nederst. Et svakt riss fra den øvre kvisten diagonalt oppover mot høyre er antagelig tilfeldig. Siden blyplater ofte har latinsk, kristen tekst, er det naturlig å anta at disse fire runene er begynnelsen av lat. *spir[itus]*.

Linje b1 innledes med en runerest i bruddkanten. Her kan nederste del av staven skimtes som fortsettelsen av et gjennomgående snitt og en diagonal kvist nedover til høyre fra midten. Det er mulig at det også har vært en kvist til høyre for øvre del av staven, men her er hjørnet av blyplaten bøyd og overflaten sprukket opp. I binderunnen \widehat{tu} er både kvisten og bistaven forbundet til staven et stykke nedenfor toppen. Muligens

finner vi også i denne linjen rester etter ordet *[spir]itus*, men på grunn av runeresten i bruddkanten er dette trolig ikke avslutningen av ordet på a-siden. Den siste s-runen er sannsynligvis begynnelsen av et nytt ord, f.eks. *s[anctus]*.

Av den første runen i linje b2, **u**, er kun nederste halvpart av staven og $\frac{2}{3}$ av bistaven bevart. Kvistene på **m** er forbundet med staven i forskjellig høyde, men runen må regnes for sikker. Den etterfølgende staven har to, nesten usynlige, diagonale kvister på venstre side av staven øverst og to svært usikre kvister nederst på høyre side. Siste rune har svake spor etter to kvister til høyre for staven. Muligens finner vi i denne linjen den latinske endelsen *-um*, mens resten av tegnene kan være lønnruner eller runelignende tegn.